

*Tinne Vammen**23. november 1942 - 5. oktober 2016*

AF

ANETTE EKLUND HANSEN & BENTE ROSENBECK

Tinne Vammen efteråret 2015. Privatfoto.

(Inger) Tinne Vammen voksede op i Lillerød i Nordsjælland sammen med fire søskende. Faderen Knud Ejnar Daniel Knudsen var formand for en forsøgsgård og aktiv i lokalpolitik for partiet Venstre. Moderen Emilie Christiane Mouritzen afbrød ved giftermål sin sygeplejeuddannelse og koncentrerede sig om de huslige pligter. Efter studentereksamen 1961 fra Frederiksborg Statsskole og et ophold som au-pair i England startede Tinne Vammen med at læse engelsk, men skiftede til historie. Gift 1966 med medstuderende, senere universitetslektor Hans Nicolaj Vammen. Børn Morten (1967), Ida (1979). Ægteskabet opløst 1981.

Hun blev involveret i studenterpolitik og i begyndelsen af 1970'erne også i rødstrømpebevægelsen. Hun var aktiv i etableringen af kvindeforskningen på universitetet. Efter at være blevet cand.phil. i 1973 begyndte Tinne Vammen at undervise i kvindehistorie som undervisningsassistent. 1976 blev hun adjunktvikar. Hun indførte sammen med middelalderhistorikeren Nanna Damsholt studiet af kvinders hi-

storie på Historisk Institut, Københavns Universitet. Hendes mål var at grave kvinders historie frem, så de kunne skrives ind i den store historie. 1976-79 blev hun tilknyttet Historisk Institut som ekstern lektor i nyere socialhistorie med familien som særligt område. Her var hun 1979-1981 forskningsstipendiat under Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd.

I forbindelse med et seminar, „Kvinder og historie“, i 1979 arrangeret af Kritiske Historikere udgav hun sammen med en række studerende en materialesamling med aktuelle kvindehistoriske bidrag i to bind. Materialesamlingen indledtes med Tinne Vammens artikel: „Kvindeperspektiv på historie“ (trykt i *Historievidenskab*, nr. 16, 1978, som var et temanummer med titlen: *Ude & hjemme. Kvinder-familie, arbejde og organisering*). Efterfølgende udkom et temanummer i *Kritiske historikere*, nr. 3, 1979 redigeret af de samme studerende, men uden Tinne Vammen, som var på barsel med sit andet barn. Blandt disse syv studerende var tre, som i dag er professorer: Ning de Coninck-Smith, Signild Vallgård og Anne Løkke.

De kvindelige (og nogle få mandlige) studerende strømmede til Tinne Vammens konkrete, inspirerende og indsigtsfulde undervisning, som også inddrog nye kildeformer såsom litteratur og erindringer. Ud over at give en fagligt kompetent undervisning var hun en stor støtte for det stigende antal kvindelige studerende på det mandsdominerede historiestudie, selv om hun på det bestemteste frabad sig en „moderrolle“.

Tinne Vammen tog aktivismen med ind på universitetet. *Hvad fejster vi for? Kvinder på universitetet 1875-1975* var et stort, omfattende og fantasifuldt 100-års jubilæum på Københavns Universitet i 1975, hvor hun var en af frontfigurerne.

Historiografiske oversigter var en genre, som Tinne Vammen mestrede. I 1977 præsenterede hun i en historiografisk artikel en hel ny forskningsdisciplin inspireret af engelsk og fransk socialhistorie med emnet „Familiehistorisk forskning: En introduktion“ (*Fortid og Nutid*, 27:2, 1977). Heri gives en fremstilling af den familiehistoriske disciplins forudsætninger og fremvækst og nogle hovedtræk i familiehistoriens temaer, teori og metode samt en sammenfatning af, hvilke opgaver og problemer den nye forskningsdisciplin stod overfor. Tinne Vammen betonedede vigtigheden af at arbejde tværfagligt med familiehistorien for netop at kunne give den en fremtrædende plads i den social- og samfundshistoriske forskning. Hun var især inspireret af engelske socialhistorikere, der opbyggede en *new social history*, som analyserede virkeligheden ud fra et socioøkonomisk perspektiv. Netop tværfagligheden og samarbejdet med andre fagdiscipliner var et særkende ved Tinne Vammens forskning.

I 1981 skrev hun sammen med Bente Rosenbeck en introduktion til arbejderkvindernes historie, „Arbejderkvinder bliver synlige“, i antologien *Fremad og aldrig glemme* i anledning af Selskabet til Forskning i Arbejderbevægelsens Histories 10-års jubilæum. De beskrev her, hvorledes det først og fremmest var lønarbejderkvindernes historie, der havde været fokus på, men at interessen nu bredtes ud til også at omfatte familien og de gifte arbejderkvinders vilkår. Forskningen i arbejderkvindernes historie var et resultat af studenteroprøret og fremvæksten af venstre- og kvindebevægelsen i 1970'erne, og forfatterne fremhævede, hvorledes disse kvinders historie havde været dobbelt usynlig fra både en klasse- og en kønssynsvinkel. Tinne Vammen var en pioner inden for arbejderkvindeforskningen, som var en interesse, hun beholdt til det sidste. Andre historiografiske artikler var den nævnte „Kvindeperspektiv på historie“ og „Det skjulte arbejde. Nyere perspektiver på kvinders arbejde i familie og husstand ca. 1750-1915“, som blev trykt i *Fortid og Nutid*, 29:2, 1981.

Tinne Vammen var også orienteret mod formidling. Et kursus i kvindehistorie, som Foreningen af Gymnasie- og HF-lærere i Historie arrangerede i 1979, blev til *Kvinder i opbrud. En kildesamling om land- og bykvinder i arbejde og forening omkring år 1900*. Medforfatterne var Birte Broch, Drude Dahlerup og Bodil K. Hansen. Bogen blev udgivet af Gyldendal i 1982 og var beregnet på undervisningen i gymnasiet, HF samt seminarier. Bogen indeholdt en guldgrube af kilder.

Omkring 1979 blev Tinne Vammen dansk leder af et nordisk projekt: *Kvinders arbejde i familie og samfund i de nordiske lande ca. 1870-1970* i et samarbejde med den dansk-norske historiker Ida Blom fra Bergen, som var primus motor, og Gunhild Kyle fra Gøteborg. Fra Danmark deltog desuden Birte Broch og Kirsten Geertsen. Der var tale om et overordentligt frugtbart projekt, som for den danske dels vedkommende var støttet af Det Samfundsvidenskabelige Forskningsråd i perioden 1979-1981, og som resulterede i mange afhandlinger og for Tinne Vammens vedkommende i bogen *Rent og urent*, som udkom i 1986 (2. udgave 1988).

I overensstemmelse med det nordiske projekt var det tjenestepigerens organisation, som oprindeligt var i fokus, men Tinne Vammen sprængte rammerne og beskrev: *Hovedstadens piger og fruer 1880-1920*, som var bogens undertitel. Hverdagshistorien udfoldede sig fra Sølvgade 30, hvor hun selv boede i mere end 40 år. Vi er i dagligstuen, soveværelset og pigeværelset, en overvejende kvindeverden, hvor både fruer og tjenestepiger befandt sig, en relation, som også involverede magt og konflikter. Forskellige temaer, som introduceres i lejlighedens miniunivers, udfoldes i de efterfølgende kapitler, som handler om tje-

nestepigernes livs- og arbejdsbetingelser og fruernes bestræbelse på at forbedre deres huslige kompetencer.

Fra hverdagslivet linkes til både husmødres og tjenestepigers måde at organisere sig på. Middelklassekvinder kunne bryde de bånd, som bandt dem til privatsfæren, og deltage i det offentlige liv ved at deltage i filantropi og forskellige husmoraktiviteter, som skulle bidrage til at højne husarbejdet. Det kvindelige tyende havde helt andre motiver til at organisere sig og gjorde det i Københavns Tjenestepige forening 1899-1919. Foreningens politik, kultur og mentalitet analyseres i et længere kapitel. Også prostitution og det ugifte moderskab, som var udbredt blandt tjenestepiger, analyseres. Der benyttes private breve, dagbøger og erindringer, og vi præsenteres for en hel ny sammenblanding af etno- og mentalitetshistorie indlejret i en socioøkonomisk og organisationshistorisk ramme. Det er en bog, hvor grænser brydes både teoretisk, metodisk og tematisk. Bogen blev meget læst og udkom desuden i Gyldendals bogklub. I dag findes den som e-bog.

Det nordiske projekt var blevet præsenteret på det XVIII Nordiske historikermøde i Jyväskylä i 1981. Her lykkedes det ikke at overtale arrangørgruppen til at videreføre kvindehistorie på det efterfølgende møde på trods af, at Tinne Vammen, Ida Blom og flere andre gjorde et kraftigt lobbyarbejde. Det var først i Oslo 1994 og fire nordiske møder senere, at kvindehistorie blev taget på programmet igen. Resultatet af den afvisende holdning i 1981 blev etablering af Nordiske Kvindehistoriemøder, som eksisterer den dag i dag. Tinne Vammen har deltaget i og bidraget til især de første møder. En yngre generation har for længst taget over, og det 12. møde afholdes i Finland i 2018.

I de historiografiske oversigter introduceredes nye temaer, teorier og metoder med inspiration fra udlandet, men *Rent og urent* var et eksempel på en anderledes empirisk historisk analyse, som brød med eller udvidede de organisatoriske studier inden for både arbejderbevægelsens og kvindebevægelsens historie. Bogen afspejler en voksende orientering hen imod dagliglivet og det private, mod arbejderkulturen og en større vægtning af arbejderklassen frem for arbejderbevægelsens historie, som efterhånden slog bredt igennem. Ikke bare arbejderklassen, men også borgerskabet blev skildret i bogen i en periode, hvor arbejderklassen var i absolut fokus.

I 1980'erne underviste Tinne Vammen på Center for Kvindeforskning og på Folkeuniversitetet. 1989-91 var hun forskningsstipendiat på Historisk Institut under Carlsbergfondet med et projekt med titlen „Johanne Meyer – studie i feminisme, religion og politik“, som desværre aldrig blev til den biografi, hun havde planer om, men hvor mate-

rialet senere blev brugt i mange forskellige sammenhænge, især i de mange biografier, som hun skrev til *Dansk Kvindebiografisk Leksikon*.

I begyndelsen af 1990'erne begyndte Tinne Vammen – i forlængelse af filantropiafsnittet i *Rent og urent* – at interessere sig for køn, religion og filantropi og blev stipendiat under Statens Humanistiske Forskningsråd tilknyttet Institut for Systematisk Teologi 1992-1995 med et projekt med titlen: „Hjemmeliv, menighedsliv, folkeliv. Den københavnske grundtvigianisme i et kønsperspektiv ca. 1870-1950“.

I den periode blev det til endnu et frugtbart nordisk samarbejde: et tværvideenskabeligt netværk under NORFA (Nordisk Forskeruddannelsesakademi) med temaet *Filantropi og samfundskonstruktion i de nordiske lande ca. 1780-1930*, som resulterede i to antologier. Den første kom i 1995 *På tröskeln till välfärden* redigeret sammen med Marja Tausi Sjöberg fra Umeå Universitet. I 1998 udgav hun sammen med Birgitta Jordansson fra Gøteborg Universitet *Charitable Women – Philanthropic Welfare 1780-1930*, som var blevet præsenteret på Berkshire Conference on the History of Women i North Carolina i 1996. Disse konferencer var begyndt i 1973, og i 1984 tog Tinne Vammen initiativ til en workshop om skandinavisk kvindehistorie. På konferencen mødtes godt 2.000 kvindehistorikere, de fleste kvinder, men også enkelte mænd. Ingen, som deltog, kunne være i tvivl om, at kvindehistorie havde en fremtid for sig. Tinne Vammen var tidligt internationalt orienteret, men det blev især det nordiske samarbejde, som udviklede sig til konkrete samarbejdsprojekter. Især mod Sverige rettede hun sin interesse, og hun var da også gæsteforsker på Swedish Collegium for Advanced Study i Uppsala (1991).

Undervejs i det nordiske samarbejde blev det også til et temanummer i *Den jyske Historiker* med titlen *Filantropi – mellem almisse og velfærdsstat*, som udkom i 1994 (nr. 67), med Tinne Vammen som både medredaktør og forfatter.

Under forskningsprogrammet Norden och Europa, som gennemførtes i årene 1996-2000 i Nordisk Ministerråds regi, blev Tinne Vammen leder af et projekt om frivilligt socialt arbejde i perioden 1860-1940, som bl.a. afsluttedes med bogen: *Den privat-offentliga gränsen. Det sociala arbetets strategier och aktörer i Norden 1860-1940* (Nord 1999:9), redigeret af Monika Janfelt i samarbejde med Barbara Zalewski som billedredaktør. Tinne Vammen bidrog til denne antologi med banebrydende ny forskning i den 50 sider lange artikel: „Inden- og udenfor visse grænser. Hovedstadens børnehavesag ca. 1880-1940 i europæisk perspektiv“. Igen tog Tinne Vammen et forskningsområde op – børnehavens historie i Danmark i et internationalt perspektiv – som stort set ikke tidligere var blevet udforsket. Artiklens hovedsigte var en indkredsning af den københavnske børnehavesags pionerer og en beskri-

velse af grundlæggelsen af den danske børnehave og den første uddannelse af børnehavepædagoger samt en kortlægning af den udenlandske pædagogiske påvirkning af den danske børnehave.

Med de tre ovennævnte antologier og et tidsskriftnummer var Tinne Vammen med til at sætte fokus på velgørenhed som en historisk forudsætning for velfærdsstaten samt på betydningen af kvinders frivillige indsats i fremvæksten af sociale virksomheder, som ofte senere blev opgaver inden for velfærdssamfundets rammer.

Tinne Vammens og andres indsats med at afdække de filantropiske aktiviteter fik betydning for velfærdsstatsforskning, som herefter har medtaget den frivillige sociale indsats og kvindernes betydning i skildringen af velfærdsstatens historie.

Det blev efterhånden svært for Tinne Vammen fortsat at få finansieret sin forskning. Det gik godt længe, og som forsørger var hun afhængig af en indtægt. Derfor passede det hende at bidrage til *Dansk Kvindebiografisk Leksikon*, som betalte for biografierne. Tinne Vammen skrev 86 biografier, hvor hun kunne drage nytte af sine tidligere arkivstudier, og hun skrev mange af biografierne om hovedpersonerne i den første kvindebevægelse fra perioden 1850-1920. Som en af redaktørerne, Anne Albrecht, skrev i en nekrolog, så mestrede Tinne Vammen den korte biografi som ingen anden. Hun talte om sine historiske forskningsobjekter, som var de lyslevende personligheder, hvilket mange af os kan skrive under på. (<http://kvininfo.dk/nyheder/mindeord-om-tinne-vammen>)

I 1998 blev Tinne Vammen engageret til at skrive historien om Kvindehjemmet i København 1902-2002. Det blev til bogen *Midlertidigt ophold. Kvindehjemmet i 100 år*, som udkom i 2002 med Tinne Vammen som forfatter, mens Pernille Ipsen redigerede og forestod en bearbejdning. Det holdt hårdt for Tinne Vammen at få bogen færdig. Der var så meget, som skulle med. Det er især de biografiske afsnit om grundlæggerne Vibeke Salicath og Valborg Andersen, som fænger, mens gennemgangen af kvindehjemmets historie stod mindre stærkt.

I 2006 udkom hendes sidste egentlige forskningspublikation, nemlig artiklen „Københavns ugifte mødre 1850-1912“, som blev publiceret i *Egmont H. Petersen. En entrepreneurstudie*, udgivet af Egmont Fonden/Aschehoug - igen et bestillingsarbejde. Måske var hun blevet slidt op, måske valgte hun med efterlønnen som sikkerhed at drosle ned. Hun fortsatte dog sine studier i den tidlige kvindebevægelse, men fik ikke skrevet, hvad der kunne være blevet en kollektiv biografi om kvinderne i kvindebevægelsen 1870 til 1920. Vi ved, at hun „fulgte“ de danske feministers kontakter i udlandet på arkivbesøg i Stockholm, Paris og London. Tinne Vammen ville vise den danske kvindebevægelse

ses internationale forbindelser, og hendes optegnelser findes i det arkiv, som er etableret i Københavns Stadsarkiv.

Tinne Vammen finansierede selv sin forskning. Det lykkedes også for hende i stor udstrækning at skaffe fondsmidler, hvilket dog ikke gav hende den stabilitet, som en fast universitetsstilling ville have været, og som hun havde fortjent. Hun fik måske heller ikke skrevet alle de bøger, hun rummede i sig, men hun medvirkede i høj grad til at udfordre det politiske paradigme. Mens stillinger i historiefaget tidligere altid var blevet slået op i enten politisk historie eller økonomisk historie, så skete der også i Danmark, om end noget senere end i andre lande, en udvikling fra politisk og økonomisk historie mod socialhistorie og kulturhistorie. Det var disse områder, som daværende professor Niels Thomsen i en artikel i *Historisk Tidsskrift* i 1994 betragtede som „grænseområder og udmarker“. Thomsen ønskede faget oprustet omkring en satsning på kerneområder som den politiske historie og ønskede faget tættere relateret til de systematiske samfundsvidenskaber og mindre til de humanistiske videnskaber. Han fik nok ikke ret. Det blev ikke den vej, udviklingen gik. I *Historisk Tidsskrift* 1996 og 1997 tog Inga Floto, Sidsel Eriksen og Birgitte Possing til genmæle. Efterfølgende er de „hundrede af nye blomster“, herunder social-, arbejder-, kvinde-, miljø- og mentalitetshistorie, som han advarede imod, blomstret op.

Tinne Vammen havde også et større journalistisk forfatterskab, idet hun skrev historiske artikler til fagblade som *Sygeplejersken* og til *Samvirke*, ligesom hun i 1970'erne og 1980'erne var freelancemedarbejder på dagbladet *Information* samt medlem af bladet *Kvindens* redaktion (1982-1984) og i 1990'erne i redaktionen for *Den jyske Historiker*.

Som optakt til stemmeretsjubilæet i 2015 kastede Tinne Vammen sig over nogle af sine gamle forskningsemner: kampen for stemmeretten i den tidlige kvindebevægelse, valgretsforeningernes udvikling og især de socialdemokratiske kvinders kvindepolitiske organisering i Socialdemokratisk Kvindeforening, hvor hun fulgte foreningens udbredelse til mange byer i provinsen. De sidste år var Tinne Vammen mærket af en kræftsygdom, som hun med viljestyrke og energi forsøgte at holde i skak.

Ingen vidste så meget om kvinder og kvindebevægelse som Tinne Vammen. Det kunne virke lidt overvældende. Vi har mistet en guldgrube af viden og et meget fantasifuldt menneske.